

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

ЖАСӨСПІРІМДЕР АТА-АНА ТУРАЛЫ ТЕСТІ (ADOR)

ЖАРИЯЛАНДЫ
27.11.2022СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/127042/

4 курс студенті: Жақан А. А

Оқытушы: Болтаева А. М.

Әл-Фараби ат. ҚазҰУ

ЖАСӨСПІРІМДЕР АТА-АНА ТУРАЛЫ ТЕСТІ (ADOR)

Жасөспірімдердің ата-анасының мінез-құлқы мен қарым-қатынасы туралы сауалнама (ADOR — қысқаша ата-аналар туралы жасөспірімдер) ата-аналардың жасөспірім кезіндегі балалардың көзқарасы, мінез-құлқы және оларды тәрбиелеу әдістерін зерттейді. Әдістеме 1965 жылы Э.Шафер жасаған және әрқайсысы 10 тапсырмадан, 28 шкаладан тұратын «Ата-аналардың мінез-құлқын инвентаризациялау туралы балалардың есебі» сауалнамасына негізделген. Сауалнама ата-аналардың тәрбиелік ықпалын (балалар сипаттағандай) үш факторлы айнымалыларды пайдалана отырып сипаттауға болатындығына негізделген:

- қабылдау - эмоционалды қабылдамау;
- психологиялық бақылау - психологиялық автономия;
- жасырын басқару — ашық басқару.

Қабылдау ата-аналардың бастапқы күтулеріне қарамастан балаға деген оң көзқарасты білдіреді. Эмоционалды қабылдамау балаға деген теріс көзқарас, оған деген сүйіспеншілік пен құрметтің болмауы, кейде жай ғана дұшпандық ретінде қарастырылады. Психологиялық бақылау түсінігі балаларға белгілі бір қысымды да, әдейі бағыттауды да, тәрбиелік принциптерді жүзеге асырудағы жүйелілік дәрежесін де білдіреді.

1983 жылы З. Матейчик пен П.Ржичан сауалнаманың өзгертілген нұсқасын ұсынды. Әлеуметтік-мәдени айырмашылықтарды ескере отырып, чех психологтары әдістемені қайта қарады. Біріншіден, шкалалар санының азаюы маңызды болды, өйткені чех үлгісінде факторлық талдау үш маңызды факторды анықтады:

- оң қызығушылық - дұшпандық;

- директивтілік - автономия;
- сәйкессіздік.

Бұл факторлар бес шкаланы құрап, Л.И.Вассерман бастаған топ орыс клиникалық үлгісіне бейімделген орыстiлді әдіснамаға негiз болды. Клиникалық психологиялық тәжірибеде қолданумен қатар «Ата-аналар туралы жасөспірімдер» әдістемесі жасөспірімдердің өмір салтын кеңінен психологиялық зерттеулерде қолданылды. Оларда техника жасөспірімдердің отбасылық жағдайының ерекшеліктерін түзетуге көмектесті.

Нұсқау

Төмендегі тұжырымдардың қайсысы ата-анаңызға көбірек тән екенін өз тәжірибеңізге сүйене отырып бағалауыңызды сұраймыз. Ол үшін олардың ешқайсысын өткізіп жібермей әрбір мәлімдемені мұқият оқып шығыңыз. Егер сіз бұл мәлімдеме әкеңіздің (немесе анаңыздың) тәрбиелік ұстанымдарын толық жеткізеді деп ойласаңыз, онда бағалау парағына сәйкес мәлімдеменің нөміріне 2 санын қойыңыз, ал егер толық емес, кейде деп санасаңыз 1 санын қойыңыз. Егер сіздің пікіріңізше, мәлімдеме сіздің әкеңізге (немесе анаңызға) қатысты болмаса, онда — 0 санын.

Содан кейін жасөспірімге ата-аналардың әрқайсысына бөлек толтыру үшін тіркеу парағын ұсынады. Олардың арасында түбегейлі айырмашылық жоқ, жалғыз нәрсе — анаға қатысты барлық мәлімдемелер әйелдік жыныста, ал әкеге қатысты — еркектік. Бланкілер бөлек толтырылады, яғни, алдымен, мысалы, анасына қатысты, содан кейін бұл бланк экспериментаторға тапсырылады, содан кейін ғана толтыру үшін бланк беріледі, онда әкенің тәрбиелік ұстанымдары көрсетіледі. Сауалнаманың өзі келесідей көрінеді:

Сауалнама мәтіні

Менің анам/әкем

1. Маған жиі күледі.
2. Мен не істей алатынымды, не істей алмайтынымды білуімді қатты талап етеді.
3. Маған шыдамдылық танытпайды.
4. Мен кеткенде, қашан қайтуымды шешеді.
5. Әрқашан өзінің айтқанын немесе бұйырғанын тез ұмытады.
6. Көңіл-күйім нашар болса, тынышталуға немесе көңіл көтеруге кеңес береді.
7. Мен үшін ұстануға тиісті ережелер көп болуы керек деп ойлайды.
8. Үнемі мен туралы біреуге шағымданады.
9. Маған қанша қажет болса, сонша еркіндік береді.
10. Сол бір зат (мінез-құлық) үшін кейде жазалайды, кейде кешіреді.
11. Бірге бірдеңе істегенді ұнатады.

12. Егер ол маған қандай да бір жұмысты сеніп тапсырса, мен біткенше оны ғана орындауым керек деп есептейді.
13. Мен жасаған кез келген ұсақ-түйекке ашулана бастайды.
14. Мен қалаған жерге бара аламын және одан рұқсат сұрамаймын.
15. Менің көңіл-күйіме байланысты ол өзінің көптеген істерінен бас тартады.
16. Мен мұңайсам, ол менің көңіл-күйімді көтеруге, шабыттандыруға тырысады.
17. Әрқашан менің барлық теріс қылықтарым үшін жазалануым керектігін талап етеді.
18. Мені не мазалайтыны және не қалайтыны аз қызығушылық танытады.
19. Егер мен қаласам, мен әр кеш сайын қалаған жерге барар едім.
20. Белгілі бір ережелері бар, бірақ оны кейде ұстанады, ал кейде ұстанбайды.
21. Менің көзқарастарымды, пікірлерімді әрқашан түсіністікпен тыңдайды.
22. Маған айтқанды әрқашан орындайтынымды бақылап отырады.
23. Кейде мен оның мені жек көретінін сеземін.
24. Маған ұнайтын істің барлығын дерлік жасауға мүмкіндік береді.
25. Өзін жайлы сезінген сайын шешімдерін өзгертеді.
26. Мені бір нәрсе үшін жиі мақтайды.
27. Әрқашан не істеп жатқанымды және қайда екенімді білгісі келеді.
28. Менің басқаша болғанымды, өзгергенімді қалайды.
29. Маған өз қалауым бойынша өз кәсібімді таңдауға мүмкіндік береді.
30. Ол мені кейде өте оңай кешіреді, кейде кешірмейді.
31. Мені жақсы көретінін ашық дәлелдеуге тырысады.
32. Көшеде немесе мектепте не істейтінімді үнемі бақылап отырады.
33. Егер мен бірдеңені дұрыс істемесем, ол туралы үнемі және барлық жерде айтады.
34. Маған көп еркіндік береді. «Керек» немесе «болмауы керек» деп сирек айтады.
35. Мен бірдеңе істегенде (жақсы немесе жаман) не болатынын алдын ала анықтау өте қиын.
36. Менің әр мәселе бойынша өз пікірім болуы керек деп санайды.
37. Менің қандай достарым бар екенін үнемі мұқият қадағалайды.
38. Мен оны бірдеңемен ренжіткенімде, мен бастамайынша ол менімен сөйлеспейді.
39. Мені әрқашан оңай кешіреді.
40. Өте дәйексіз мақтайды және жазалайды: кейде артық, кейде тым аз.
41. Маған қажет кезде әрқашан уақыт табады.
42. Өзімді қалай ұстау керектігін үнемі айтып отырады.
43. Негізінде ол мені жек көруі әбден мүмкін.

44. Мен демалыстарымды өз бетімше жоспарлаймын.
45. Кейде ол ренжітуі мүмкін, ал кейде мейірімді болады.
46. Мен не сұрасам да, кез келген сұраққа әрқашан ашық жауап береді.
47. Айтқанын орындағанымды анықтау үшін жиі тексереді.
48. Мен оның мені елемейтінін сеземін.
49. Менің бөлмем немесе бұрышым — менің бекінісім: мен оны тазалаймын немесе тазаламаймын, ол бұл істерге араласпайды.
50. Оның қалауы мен нұсқауларын түсіну өте қиын.

Нәтижелерді өңдеу

Жасөспірім екі нысанды да толтырғаннан кейін (әкесі мен анасы үшін) алынған барлық деректер «Тіркеу парағында» (төменде қараңыз) анасы мен әкесі үшін бөлек жинақталады.

НӘТИЖЕЛЕРДІ ТІРКЕУ ФОРМАСЫ									
Т.А.Ә.									
Жасы									
Толтырылған күні									
		Менің анам/әкем							
№	Балл	№	Балл	№	Балл	№	Балл	№	Балл
1		2		3		4		5	
6		7		8		9		10	
11		12		13		14		15	
16		17		18		19		20	
21		22		23		24		25	
26		27		28		29		30	
31		32		33		34		35	
36		37		38		39		40	

41		42		43		44		45	
46		47		48		49		50	
Шикі балл-р POZ		Шикі балл-р DIR		Шикі балл-р HOS		Шикі балл-р AUT		Шикі балл-р NED	
Станд. балл-р POZ		Станд. балл-р DIR		Станд. балл-р HOS		Станд. балл-р AUT		Станд. балл-р NED	

Содан кейін әрбір параметр үшін «шикі» ұпайлардың арифметикалық қосындысы есептеледі (POZ — оң қызығушылық, DIR — директивтілік, HOS — дұшпандық, AUT — автономия және NED — сәйкессіздік). Әрі қарай, «шикі» баллдар тесттің орыстілді авторларының нұсқасы басылымында келтірілген кестелерге сәйкес стандартты баллдарға ауыстырылады. Стандартты балл мәндері 1-ден 5-ке дейін, орташа балл 3.

Егер параметр 1 — 2 ұпай жинаса, онда ол әлсіз өрнектелген деп айтуға болады, егер 4 — 5 болса, онда өлшенген сапа жеткілікті түрде анық көрінеді. Содан кейін төмендегі арнайы пішінде ана мен әке арасындағы қарым-қатынасты бағалау профилдері құрастырылады. Дәл профиль түрлерін талдау Л.И.Вассерман мен оның әріптестері «Жасөспірімдер ата-аналар туралы» әдісі арқылы тест нәтижелерін клиникалық талдаудың ерекшелігін жасады.

Өңдеу: Жасөспірім екі нысанды да толтырғаннан кейін (әкесі мен анасы үшін) барлық алынған мәліметтер «бағалау парағында» анасы мен әкесі үшін бөлек жинақталады. Содан кейін әрбір параметр үшін бастапқы баллдардың арифметикалық қосындысы есептеледі.

Оң қызығушылық шкаласына 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31, 36, 41, 46 сұрақтар кіреді.

Директивалық шкалаға — 2, 7, 12, 17, 22, 27, 32, 37, 42, 47.

Дұшпандық шкаласына - 3, 8, 13, 18, 23, 28, 33, 38, 43, 48.

Автономия шкаласына - 4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39, 44, 49.

Сәйкессіздік шкаласына - 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimgger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.